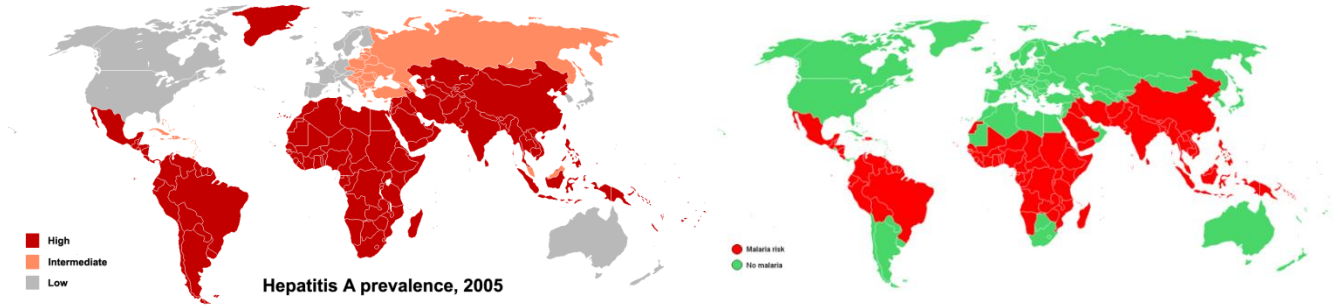

KEEP
CALM
AND CARRY ON
REVISING
GEOGRAPHY

GeoHealthS

Geography and Health

SAĞLIK COĞRAFYASI THE GEOGRAPHY OF HEALTH

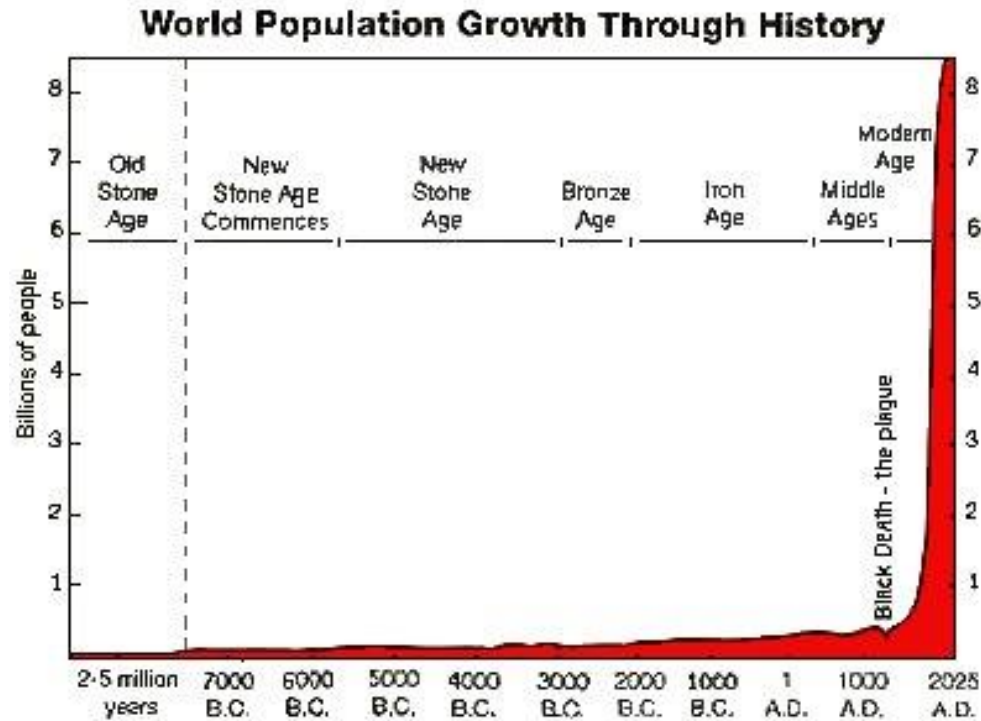
Doç.Dr.M.Murat Yüceşahin

1 Sağlık Coğrafyasına Giriş

- ▶ Bugün dünyanın pek çok yerinde insanlar, geçmişe göre daha uzun sürelerle yaşama sahiptirler.
- ▶ Bu sürenin artışında insanlık tarihinin yakın geçmişinde önemli yer tutan çabalar: kötü beslenme alışkanlıklarının iyileştirilmesi ve enfeksiyonel hastalıklarının yaygınlığının azaltılması, kamu sağlığı programlarının ve bulaşıcı hastalıkların yaygınlığının azaltılması konusundaki başarıları tartışmasıdır.
- ▶ Hatta öyle ki, dünyanın düşük gelirli bölgelerinde bile bebek ölüm hızları genel olarak azalmış ve yaşam beklentisi geçmişe göre yükselmiştir.
- ▶ Ne var ki, yukarıda anlatılanlara ilişkin güncel tablo yakından incelendiğinde çok da olumlu değildir.
- ▶ Kötü beslenme /beslenme yetersizliği genel olarak azalma eğiliminde iken günümüzde önemli miktarda bir nüfus batılı yaşam şartlarına sahip olmayla ilişkili olarak özellikle yüksek obezite oranları, kanser ve kalp hastalıkları gibi kronik hastalıkların yaygınlığı bakımından önemli sağlık problemleriyle yüz yüzedir.

Dünya nüfusunun gelişimi

1 Sağlık Coğrafyasına Giriş

- ▶ Üstelik HIV/AIDS ve kuş gribi (avian flu) gibi yeni keşfedilen hastalıklar ile tüberküloz (tuberculosis), difteri (Diphtheria) ve sıtma (malaria) gibi tanınmış bazı enfeksiyonel hastalıkların yeniden canlanması dikkat çekicidir.
- ▶ Bugün, Swaziland, Botswana, Lesotho, Zimbabwe ve Zambiya'da ortalama yaşam süresi 45 yıldan daha azdır!
- ▶ Hiç kuşkusuz bugün, sağlık ve sağlık bakımına ilişkin yaklaşımlar da değişiyor.
- ▶ Araştırmacılar sağlık güvenliğimiz ve hastalıklar karşısında nasıl önlemler almamız gerektiğini ve olası hastalıklara yakalanmalar durumunda da çözüm yolları konusunda derinlemesine araştırma ve keşifler yapıyorlar. Özellikle ırk, sosyo-ekonomik statü ile politik gücün sağlık ve sağlık bakımı üzerinde nasıl da ciddi etkilere sahip olduğu bugün bilim camiasında yaygın olarak kabul ediliyor.
- ▶ Böylece sağlık ve sağlık bakımı konusuna coğrafi açıdan bakabilmenin gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkmış oluyor. Nasıl ve neden her şey mekana göre değişiklik gösteriyor sorusunu esas aldığımızda; coğrafyacıların sadece hastalıkların mekana göre nasıl dağılım gösterdiği konusuyla yetinmeyip, aynı zamanda insanların mekana göre kendilerini nasıl organize ettikleri ve çevreleriyle olan ilişkileri konusunu derinlemesine çalışmakta olduklarının altını çizmek gerekiyor. Bütün bu faktörler nasıl ortaya çıkıyor? nasıl etkiliyor, etkileniyor: Bunlar dersimizin odağını oluşturuyor.

1 Sağlık Coğrafyasına Giriş

- ▶ **Sağlık Coğrafyası nedir?**
- ▶ Dikkat edileceği üzere yukarıda bahsi geçen konuların pek çoğu ağırlıklı olarak kamu sağlığı alanındaki çalışmalarla ilgilidir.
- ▶ Bireylerin sağlığına odaklanan Klinik tıp bilimlerinin aksine, kamu sağlığı nüfus ölçeğine dayanan çok daha geniş sosyal grupları dikkate alır ve daha geniş ölçekli nüfus kitlelerinin yararına olan konulara odaklanır. Bu yaklaşım elbette bireylerin dahi nasıl etkileştiğini, çevrelerinden nasıl etkilendiklerini ve tepki verdiklerini mekânsal özellikleri de gözeterek incelemek durumundadır.
- ▶ Böylece sağlık coğrafyası doğası gereği kamu sağlığı çalışmalarının bir objesi ve çalışma alanıdır.
- ▶ Niçin bazı yerler bizim kendimizi böyle hissetmemize neden olmaktadır? Neden bir bireyin toplum içindeki pozisyonu sağlığı ile ilişkilidir; onun yoksulluğu bunda bir etken midir? Ve onun bu durumu toplum/topluluk içerisinde onu ötekileştirmeye uğratmakta mıdır?

1 Sağlık Coğrafyasına Giriş

- ▶ Sağlık coğrafyacılari sağlıkla ilişkili araştırma sorularını coğrafyayla ilişkilendirerek dūřünmek, yaklaşım ve araçları da ona göre organize etmek durumundadırlar.
- ▶ Coğrafyanın diğer konularında olduğu gibi mekana göre farklılaşma gösteren şeyleri ve onların nedenlerini araştırlar ve her zaman olduğu gibi lokasyon, yön ve yer kavramlarına odaklanırlar.
- ▶ Başka başka yerler arasındaki bağlantılar nelerdir? Bir takım şeyler lokasyona göre neden değişmektedir? Neden bir yer başka bir yeri etkilemektedir?
- ▶ Örneęin, sağlık coğrafyacılari neden sıtmanın dūnyanın sadece belli başlı bölgelerinde olduğunu sorabilirler. Belli başlı yerlerdeki inřa edilmiş ve doğal çevre buralardaki insanların sıtmaya karşı dayanıksız/savunmasız olmasında ne derecede sorumludur? Buralardaki insanların hangi aktiviteleri onları sıtmaya karşı savunmasız hale getirmektedir?
- ▶ Ve her zaman oluğu gibi sağlık coğrafyacılari mekansal örüntüleri açıklama da görsel araçları olan haritaları üretir ve açıklamalarını bunlarla desteklerler.

1 Sağlık Coğrafyasına Giriş

- ▶ **Kavramsal bakış**
- ▶ Coğrafyacılar **mekan** ve **yer** kavramları arasındaki ayrıma dikkat ederler. Mekan, şeylerin nerede olduğunun tanımlanmasıyla ilgilidir.
- ▶ Sağlığı mekana dayalı bir biçimde ele almak, incelemek ve yorumlamak **biyomedikal** yorumlamanın ötesine geçen bir şeydir. Çünkü bu yaklaşımda bir hasta ile onu hasta eden şeyin ilişkisi dahil, onu hasta eden şeyi yaratan koşulların da gözden geçirilmek zorunda olduğu daha geniş bir çerçeve üzerinden hareket edilir.
- ▶ Bu çerçevede bizler, niçin bazı yerlerin tedavi için daha uygun olduğunu, hangi bazı yerlerin bazı hastalıklar için sembolik hale geldiğini veya zihinsel sağlığın yer ile nasıl ilişkilendirilebileceğini dikkate almak durumundayız.

1 Sağlık Coğrafyasına Giriş

- ▶ Sağlık coğrafyasına **postmodern** yaklaşımlar, bazı araştırmacıları sağlığın bütünüyle biyolojik bir olay olabileceği fikrinden uzaklaştırarak hastalığın ya da sağlığın nasıl da toplumsal olarak inşa edilmiş (**socially constructed**) olabileceği fikrini sorgulamaya/keşfetmeye yönlendirmiştir.
- ▶ Halbuki, bütün hastalıkların yüzyıllar boyunca bir toplumsal inşa tarafı vardır, bu hastalıklar kültürel olarak çeşitli anlamlar bulmuştur ve hastalıklara karşı da yine kültürle ilişkili çeşitli çareler/tedaviler geliştirilmiştir.

1 Sağlık Coğrafyasına Giriş

- ▶ **Sağlık nedir?**
- ▶ Hastalığın ne olduğuna ilişkin pek çoğumuz açık bir düşünceye sahip olsak da aslında hastalık ve sağlık arasındaki ayırım subjektiftir.
- ▶ Pek çok kişi suçiğeği hastalığına yakalanmış bir çocuğun hasta olduğunu düşünür ki çocuk hastalığa ilişkin fiziksel semptomlara sahiptir: acı hissetmesi, vücudundaki kızarıklıklar ve halsizlik bu hastalığın en öne çıkan belirtileridir ve bizler bireyin hastalığını bu semptomlara bakarak ifade ederiz.
- ▶ Diğer taraftan tıp bilimleri, bu hastalığın nedenini tanımlamak için ona bir etken olarak suçiğeği virüsünün bulaşmış olduğunu belirtir. Bu durumda neyin hastalığa neden olduğu son derece açıktır: virüsün bulaşmış olması..Ama hastalık çocukta gözlemlediğimiz semptomlar mıdır yoksa ona bulaşan virüs müdür? Ve çocuk kendini hasta olarak görmekte midir? Ben hasta değilim dediğinde ve olası tedaviyi reddettiğinde tavrımız ne olacaktır?

1 Sağlık Coğrafyasına Giriş

- ▶ Sağlık-hastalık ayrımı konusunda başka tartışmalı konular da bulunmaktadır.
- ▶ Örneğin pek çok zihinsel hastalığı teşhis etmek, belirtilerin normal bir bireydekinden ne ölçüde farklılaştığını saptama güçlüğünden dolayı oldukça zordur.
- ▶ Dünya Sağlık Örgütü, sağlıklı olma durumunun sadece hastalığın yada fiziksel güçsüzlüğün yokluğunu değil, aynı zamanda fiziksel, zihinsel ve sosyal olarak da refahın varlığına işaret eden olumlu bir durumu nitelendirdiğini açıklamaktadır. Ancak ütöpic olması nedeniyle bu tanımlama yine de sorunlu gözükmektedir.
- ▶ Ve fakat bizler yine de bütünsel olarak düşündüğümüzde hastalık ve sağlık arasındaki buğulu ayrımı düşünmeden ikisini net olarak anlamaya çalışırız.